

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 1043/20 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen hankintalain tulkinnasta ja soveltamiskäytännöstä julkisten rakennusurakoiden tarjouskilpailuissa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Kaisa Juuso/ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 1043/2020 vp:

Tunnistetaanko hallituksessa perusteluissa kuvattu kehityssuunta eli julkisten rakennusurakoiden yhä lisääntyvä keskittyminen valtakunnallisille rakennusyrittäjille ja

aikooko hallitus hankintalakeja muuttamalla tai muilla keinoin parantaa alueellisten pienten ja keskisuurten rakennusyriytysten osallistumismahdollisuuksia julkisten rakennusurakoiden tarjouskilpailuihin?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016), (jäljempänä hankintalaki) tavoitteena on mm. edistää yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia osallistua julkisten hankintojen tarjouskilpailuihin. Laki edellyttää pienten- ja keskisuurten yritysten toimintaedellytysten huomioon ottamisen hankintoja valmistellessa jättäen kuitenkin hankintayksikölle riittävän harkintavallan hankinnan toteutuksessa. Kansallinen hankintalaki perustuu EU:n julkisista hankinnoista annettuihin direktiiveihin 2014/24/EU ja 2014/23/EU.

Hankintalain 2 §:n 2 momentin mukaan hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, laadukkaasti ja suunnitelmallisesti olemassa olevat kilpailuolosuhteet hyväksi käyttäen ja ympäristö- ja sosiaaliset näkökohdat huomioon ottaen. Pykälän 3. momentin mukaan hankinnat on toteutettava tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Hankinnat on pyrittävä järjestämään siten, että pienet ja keskisuuret yritykset ja muut yhteisöt pääsevät tasapuolisesti muiden tarjoajien kanssa osallistumaan tarjouskilpailuihin. Lisäksi hankintalain 75 §:ssä on säännökset hankintasopimusten osiin jakamisesta. Hankintayksikkö voi tehdä hankintasopimuksen erillisinä osina ja määrittellä kyseisten osien koon ja kohteen. Jos hankintayksikkö ei jaa hankintasopimusta osiin, sen on esitettävä jakamatta jättämisen syyt hankinta-asiakirjoissa, hankintapäätöksessä tai hankintamenettelyä koskevassa erillisessä kertomuksessa.

Hankintalain 71 §:n mukaan hankintayksikkö voi asettaa vaatimuksia hankinnan kohteelle. Lain 83 §:n mukaan hankintayksikkö voi asettaa ehdokkaiden tai tarjoajien rekisteröitymistä, taloudellista ja rahoituksellista tilannetta sekä teknistä ja ammatillista pätevyyttä koskevia vaatimuksia.

Vaatimusten tulee liittyä hankinnan kohteeseen ja ne on suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen. Tarjoajien soveltuvuutta koskevilla vaatimuksilla tulee voida asianmukaisesti varmistaa, että ehdokkaalla tai tarjoajalla on oikeus harjoittaa ammattitoimintaa ja että sillä on riittävät taloudelliset ja rahoitusta koskevat voimavarat sekä tekniset ja ammatilliset valmiudet toteuttaa kyseessä oleva hankintasopimus. Hankinnan toteuttamiseen liittyvissä valinnoissa kuten osiin jakamisesta, hankinnan kohteelle ja tarjoajille asetettujen vaatimusten asettamisessa on kyse hankintayksikön laajasta harkintavallasta itse päättää, mitä hankinnan kohteen ominaisuuksia se kulloinkin hankinnassa painottaa. Hankintayksikön on näitä valintoja tehdessään huomioitava edellä 2 §:ssä mainitut julkisia hankintoja koskevat periaatteet tarjoajien syrjimättömyydestä ja tasapuolisesta kohtelusta, tarjouskilpailun avoimuudesta sekä olla suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

Valtiovarainministeriö asetti 5.9.2019 yhteistyössä Suomen Kuntaliiton kanssa Vaikuttavat julkiset hankinnat –toimenpideohjelman (Hankinta-Suomi) kansallisen julkisten hankintojen strategian laatimiseksi, julkisten hankintojen toimijoiden yhteistyön lisäämiseksi ja hankintojen vaikuttavuuden kehittämiseksi. Toimenpideohjelmassa laadittu Suomen ensimmäinen kansallinen julkisten hankintojen strategia toteuttaa pääministeri Marinin hallitusohjelman julkisiin hankintoihin liittyviä tavoitteita. Kansallinen hankintastrategia tarjoaa julkisia hankintoja toteuttaville tahoille, kuten valtiolle, kunnille ja seurakunnille, konkreettisia työkaluja hankintojen tavoitteiden saavuttamiseksi. Strategian liitteenä on mittaristo, joiden avulla strategian vaikutusta ja aikaansaatuja tuloksia voidaan seurata sekä ohjata tulevia toimia ja resursseja. Osana strategiatyötä on valmisteltu julkisten hankintojen tilannekuvaa, jossa on kuvattu julkisten hankintojen tilaa ml. julkisten hankintojen kehittämisen rakenteita ja käytäntöjä. Tilannekuvan perusteella hankintayksiköt pyrkivät käyttämään verovaroja mahdollisimman tuloksellisesti sekä kustannustehokkaasti.

Kansallisen julkisten hankintojen strategia yhdistää erilaiset hankintoihin liittyvät strategiset tavoitteet. Yhdeksi painopisteeksi on nostettu hankintamarkkinoiden toimivuus, jolloin hankinnat ovat laadukkaita, toimivia ja ne tehdään osaavasti markkinoiden elinvoimaisuutta edistäen. Markkinoiden toimivuus teemaryhmän toimenpiteillä vahvistetaan julkisten hankintojen toimivuutta niin hankintayksiköiden kuin tarjoajienkin näkökulmasta. Keskeisenä toimenpiteenä on edistää kilpailullisuutta julkisissa hankinnoissa. Työnkeskiössä on mm. pienten- ja keskisuurten yritysten osallistumismahdollisuuksien edistäminen tarjouskilpailussa. Strategian toimeenpanon myötä julkisia hankintoja toteuttavat tahot, kuten valtio, kunnat ja seurakunnat, saavat työnsä avuksi konkreettisia työkaluja hankintojen tekemiseen.

Hankinta-Suomi strategiatyön lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa sekä hankintayksiköille että tarjoajille suunnattua maksutonta ja avointa neuvontaa julkisiin hankintoihin liittyen. Tarjoajille suunnattua neuvontaa antaa Suomen Yrittäjät ry. Neuvonnan tavoitteena on auttaa julkisiin hankintoihin liittyvän tiedon saannissa sekä edistää pienten- ja keskisuurten yritysten osallistumista tarjouskilpailuihin.

Helsingissä 12.2.2021

Työministeri Tuula Haatainen